LAUSUNTO EDUSKUNNAN TARKASTUSVALIOKUNNALLE 3.3.2026
Asia: K 18/2025 vp Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2025

Valtionavustukset esittävän taiteen vapaan kentän yhteisöjen näkökulmasta

Tarkastelussa Taide- ja kulttuuriviraston yhteisöavustukset

Satu Silvanto

Esittävän taiteen
VAPAAT
YHTEISÖT

Kiitämme eduskunnan tarkastusvaliokuntaa lämpimästi mahdollisuudesta lausua esittävän taiteen valtionavustuksista Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksen eduskunnalle 2025 käsittelyn yhteydessä.

LAUSUNNON SISÄLTÖ

- Esittävän taiteen vapaa kenttä: keitä olemme, s. 3–7
- Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustukset esittävän taiteen vapaan kentän yhteisöille, s. 8–12
- Valtionavustusten vaikuttavuus, s. 13–19
- Taideyhteisöjen näkökulma avustusten myöntöprosessiin, s. 20–23
- Yhteenveto, s. 24–27

KokoTeatteri/ kuva: Eveliina Lappi

ESITTÄVÄN TAITEEN VAPAA KENTTÄ: KEITÄ OLEMME?

Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry

Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry
(ent. Teatterikeskus) on vuonna 1971 perustettu **esittävän taiteen vapaan kentän ammattiorganisaatioiden yhteistyöjärjestö**.

Edistämme esittävän taiteen vapaan kentän **toimintaedellytyksiä** sekä **alan rakenteiden ja toimintatapojen kehittymistä kestäviksi** yhteistyössä jäsenistön ja keskeisten sidosryhmien kanssa.

KokoTeatteri / kuva: Sini Salo

Yhdistyksen jäseninä on noin 50 suomalaista esittävän taiteen ammattilaisyhteisöä esitystaiteen, nukketeatterin, oopperan, sirkuksen, tanssin ja teatterin aloilta.

Jäsenemme toimivat **ympäri Suomen Hangosta Kittilään** ja tarjoavat esityksiä **monelle eri kohderyhmälle** vauvasta vaariin **usealla eri kielellä**.

Jäsentemme toimintaa rahoittavat **Taide- ja kulttuurivirasto valtionavustuksin**, kunnat ja säätiöt yleis- ja hankerahoituksin sekä esityksissä käyvä yleisö.

Lisätietoja: www.esittavataide.fi

TEHDAS Teatteri / kuva: Jussi Virkkumaa

MIKÄ VAPAA KENTTÄ?

Esittävän taiteen vapaa kenttä muodostuu moninaisista ammattimaisista yhteisöistä, työryhmistä ja taiteilijoista, jotka tuottavat ja esittävät taiteellisia produktioita ilman lakisääteistä rahoitusta.

Taiteen vapaan kentän vahvuuksia on **monimuotoisuus** taiteellisten sisältöjen, toimintamallien ja yleisöjen suhteen. Toiminta kattaa suuren osan Suomea, eri kieliryhmiä ja tarjoaa myös paljon sanattomia esityksiä (esim. sirkus- ja tanssitaide).

Suomalaisen kulttuurin ekosysteemissä **vapaa kenttä edustaa jatkuvaa uusiutumista, yhteiskunnallista herkkyyttä ja kansainvälisiä yhteyksiä.** Se on eräänlainen taiteen **koelaboratorio**, joka ei tieteen perustutkimuksen tavoin voi nojata kaupalliseen toimintalogiikkaan, vaan tarvitsee julkista tukea.

Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustuksin tukemat **yhteisöt** ovat kentällä merkittäviä rakenteita, jotka **mahdollistavat esitystoiminnan ympäri Suomen**: työllistävät taiteilijoita, tarjoavat tiloja, tuottavat esityksiä.

Vuonna 2024 suomalaiset esittävän taiteen vapaan kentän toimijat tuottivat

7 267 esityskertaa, joilla oli 758 463 katsojaa*

*lähde Esittävän taiteen tilastot 2024,
huom. koonnissa 162 toimijaa eli vain osa kentästä

ANTI-festivaali / kuva: Akseli Muraja

Teatteri Taimine/ Kuva: Björn Fagerholm

TAIDE- JA KULTTUURIVIRASTON VALTIONAVUSTUKSET ESITTÄVÄN TAITEEN VAPAAN KENTÄN YHTEISÖILLE

Esittävän taiteen määrärahat valtion tulo- ja menoarviossa vuonna 2024

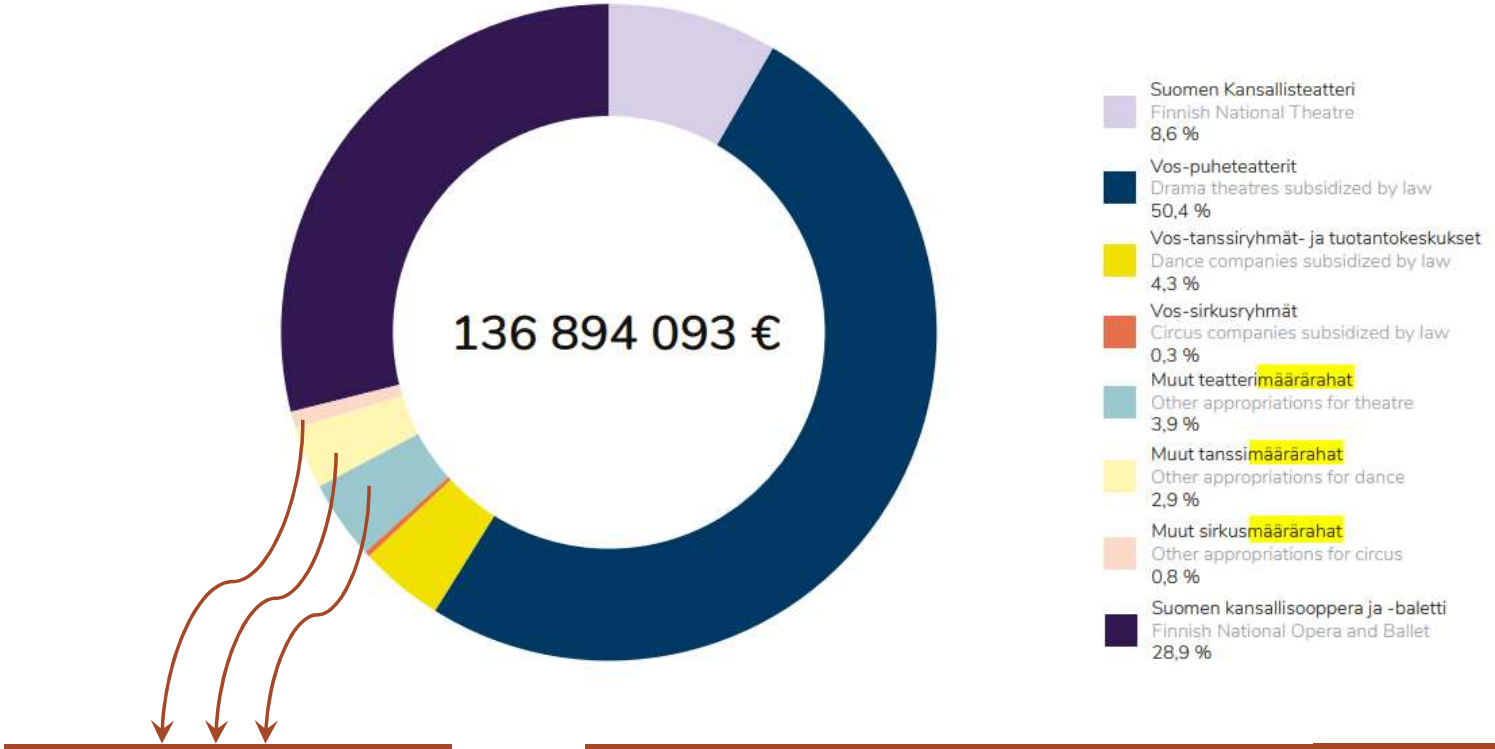

Tuki esittävän taiteen vapaan kentän toimijoille → Taiteen edistämiskeskuksen toiminta-avustukset esittävän taiteen (tanssi, teatteri, sirkus) vapaan kentän yhteisöille **8 605 000 €**

lähde: Esittävän taiteen tilastot 2023

Valtionavustus kattoi reilun kolmanneksen esittävän taiteen vapaan kentän toimijoiden tuloista

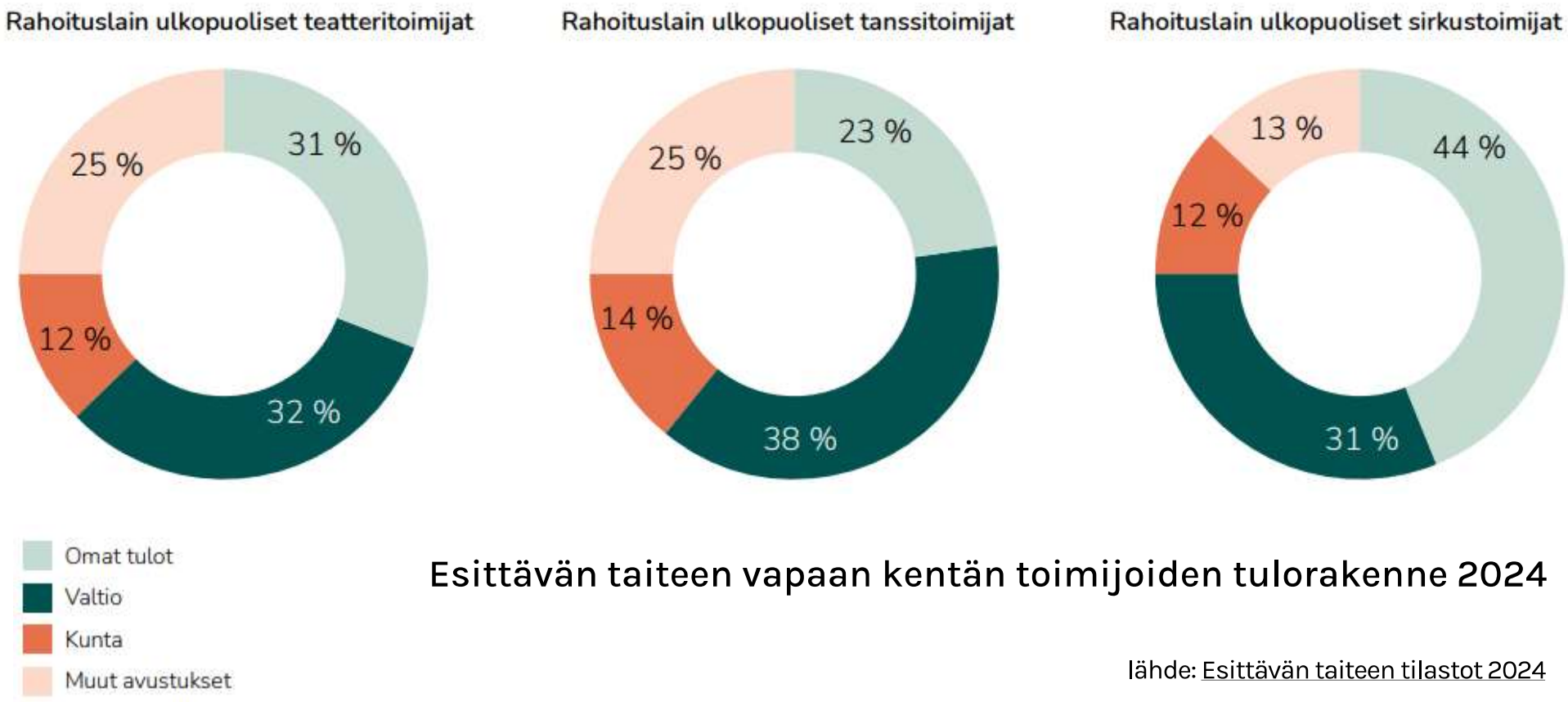

Esittävän taiteen vapaan kentän toimijoiden tulorakenne 2024

lähde: Esittävän taiteen tilastot 2024

Taide- ja kulttuurivirasto* tukee taiteen vapaan kentän yhteisöjä valtionavustuksin

TARKOITUS

- Tukea taiteen ammattimaisten yhteisöjen pitkäjänteistä toimintaa
- vahvistaa taidekentän kestäviä rakenteita
- turvata taiteen ammattilaisten työllistyminen

YHTEISKUNNALLINEN TAVOITE

Edistää taiteen saatavuutta koko maassa sekä vahvistaa moniarvoista, kestävää ja demokraattista yhteiskuntaa taiteen keinoin.

*entinen Taiteen edistämiskeskus Taike

HAKIJOITA ARVIOIDAAN SEURAAVISTA NÄKÖKULMISTA:

ARVIOINNIN YDIN

Toiminnan taiteellinen laatu, tavoitteellisuus ja vaikuttavuus (alueellinen, valtakunnallinen tai kansainvälinen ulottuvuus).

RAKENTEELLINEN KESTÄVYYS

Ammatillinen toteutus, realistinen talous, muu rahoitus, hyvä hallinto sekä vastuullinen taloudenpito.

VASTUULLISUUSVAATIMUKSET

Sitoutuminen tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, turvalliseen toimintaympäristöön ja ekologiseen kestävyyteen osana toiminnan kokonaisarviointia.

Valtionavustusavustuksen hakijalta vaaditaan runsaasti tietoja toiminnasta

ORGANISAATION TAUSTA:
yksityiskohtaiset tiedot hakijan hallinnosta, henkilöstöstä, jäsenmäärästä sekä kolmena edellisenä vuonna saadusta julkisesta tuesta.

TOIMINNAN SISÄLTÖ JA SUUNNITELMALLISUUS:
Hakemuksessa kuvataan aiempi toiminta, kuluvan vuoden toteuma sekä seuraavan vuoden tavoitteet, kohderyhmät, yhteistyökumppanit ja mahdollinen kansainvälinen ulottuvuus.

TOIMINNAN VOLYYMI JA VAIKUTTAVUUS (tunnusluvut):
Ilmoitettava numeerisesti henkilöstömäärä, maksettujen palkkojen ja palkkioiden kokonaismäärä, esitysten/tapahtumien lukumäärä sekä kävijä- ja yleisömäärät.

TALOUDEN LÄPINÄKYVYYS:
Edellyttää eriteltyä kustannusarviota ja rahoitussuunnitelmaa sekä tietoja tuloista, menoista ja omasta pääomasta – koko rahoitusrakenne avataan yksityiskohtaisesti.

VASTUULLISUUS JA HALLINTO:
Hakijan on osoitettava dokumentein käytännöt hyvän hallinnon, reilujen työehtojen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, häirinnän ehkäisyn sekä ympäristövastuun osalta, ja liitettävä mukaan viralliset tilinpäätökset ja toimintasuunnitelmat.

❖ NÄMÄ ASIAT MYÖS RAPORTOIDAAN JÄLKIKÄTEEN

VALTIONAVUSTUSTEN VAIKUTTAVUUS ESITTÄVÄN TAITEEN VAPAALLA KENTÄLLÄ

Mitä taideyhteisöjen valtionavustuksilla saadaan aikaan?

→ Yhteisöt saavat aikaan monenlaista liikettä yhteiskunnassa, ml. emotionaalista energiaa!

Taide- ja kulttuuriviraston avustukset yhteisöille

työllistävät taiteen ammattilaisia

jotka tekevät esityksiä erilaisille yleisöille
- eri ikä- ja kieliryhmät
- erityisryhmät
- erilaiset taidemaut jne.

jotka vaikuttavat yleisöön
- saavat aikaan kohtaamisia
- herättävät ajatuksia ja tunteita
- tulkitsevat todellisuutta ja luovat merkitystä

ja lisäävät paikallista elinvoimaa
- generoivat esim. ravintolakäyntejä ja yöpymisiä
- tuovat lipputuloja taidetoimijoille

Suurin osa valtionavustuksesta menee ammattilaisten työllistämiseen

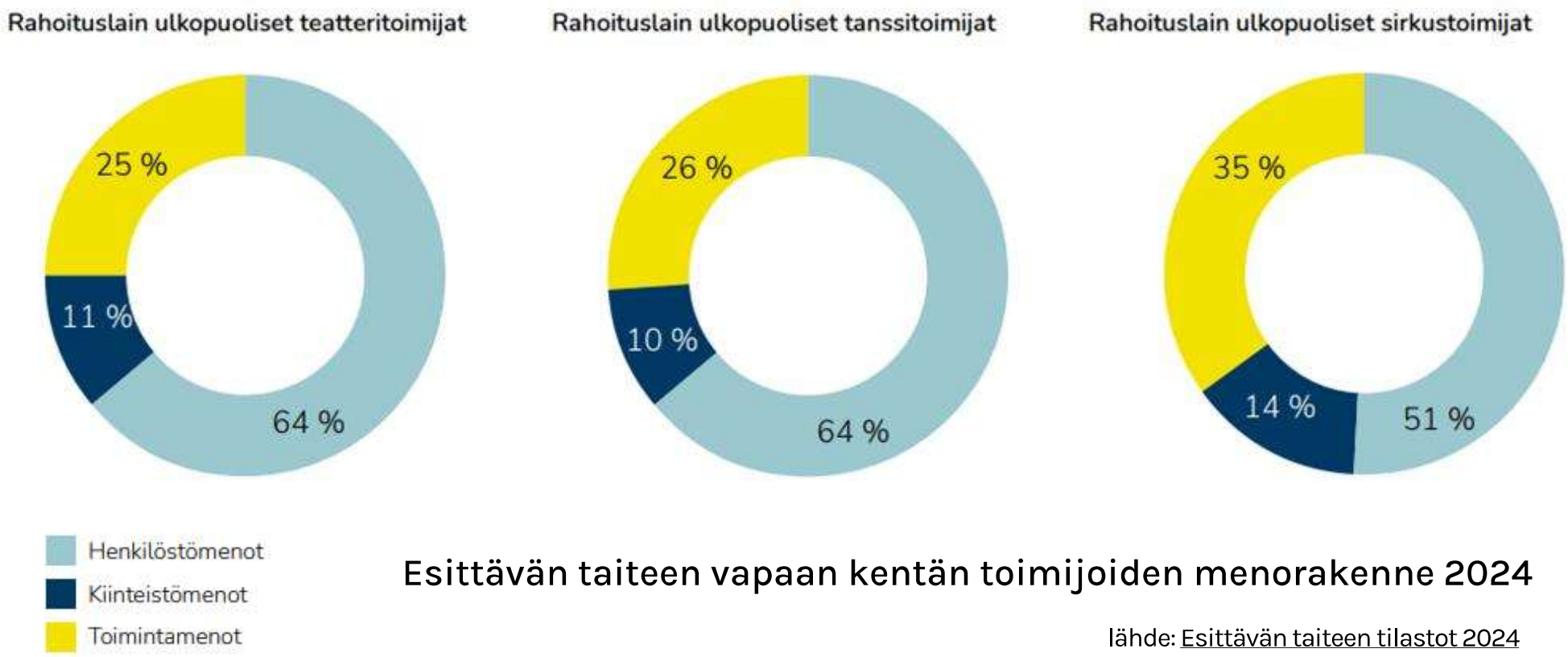

Esittävän taiteen vapaan kentän toimijoiden menorakenne 2024

lähde: Esittävän taiteen tilastot 2024

Alle 10 prosenttia valtion tuesta esittävälle taiteelle saava vapaa kenttä vastaa yli 20 prosentista esittävän taiteen katsojia

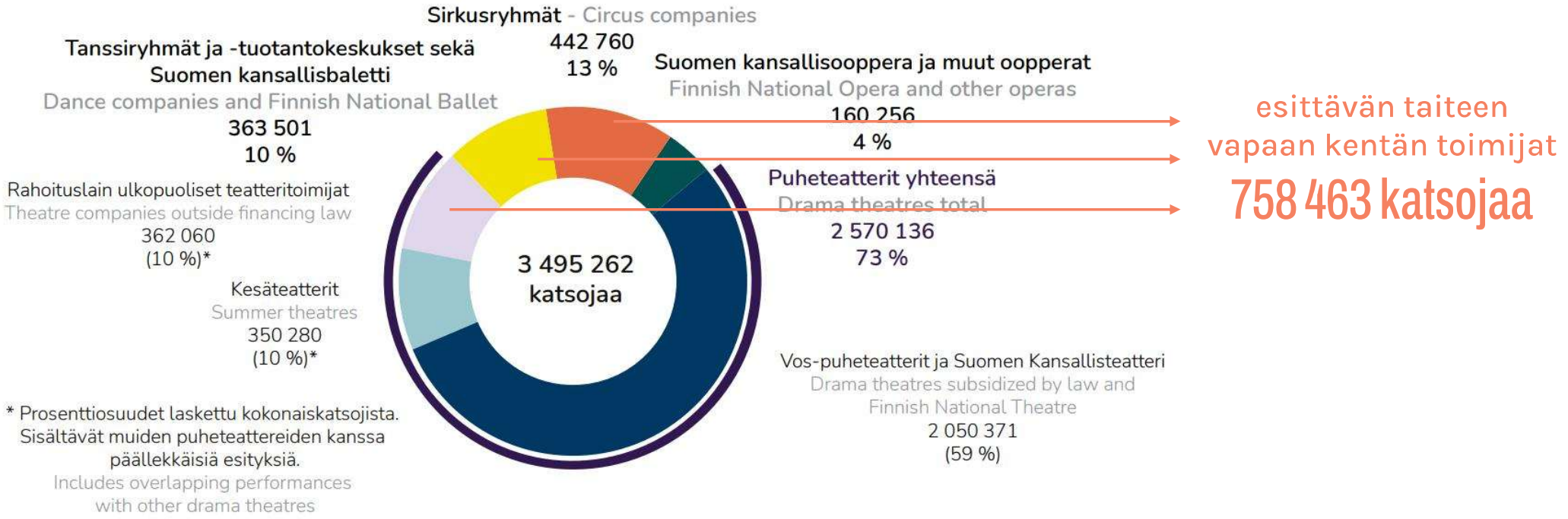

Katsojat teatteri-, tanssi-, sirkus- ja oopperaesityksissä 2024

lähde: Esittävän taiteen tilastot 2024

Vapaa kenttä varmistaa taiteen saatavuutta ympäri Suomen

Kunnat, joihin on kohdistunut festivaali- ja/tai yhteisöavustuksia 2025.

Tekstillä merkittyihin kuntiin kohdistunut molempia avustuksia. Mukana kaikki taiteen alat.

lähde: Sokka, S. & Nokela, S: Katsaus taiteen ja kulttuurin vapaan kentän rahoitusleikkauksiin ja niiden alueelliseen kohdentumiseen - Cupore, 30.6.2025.

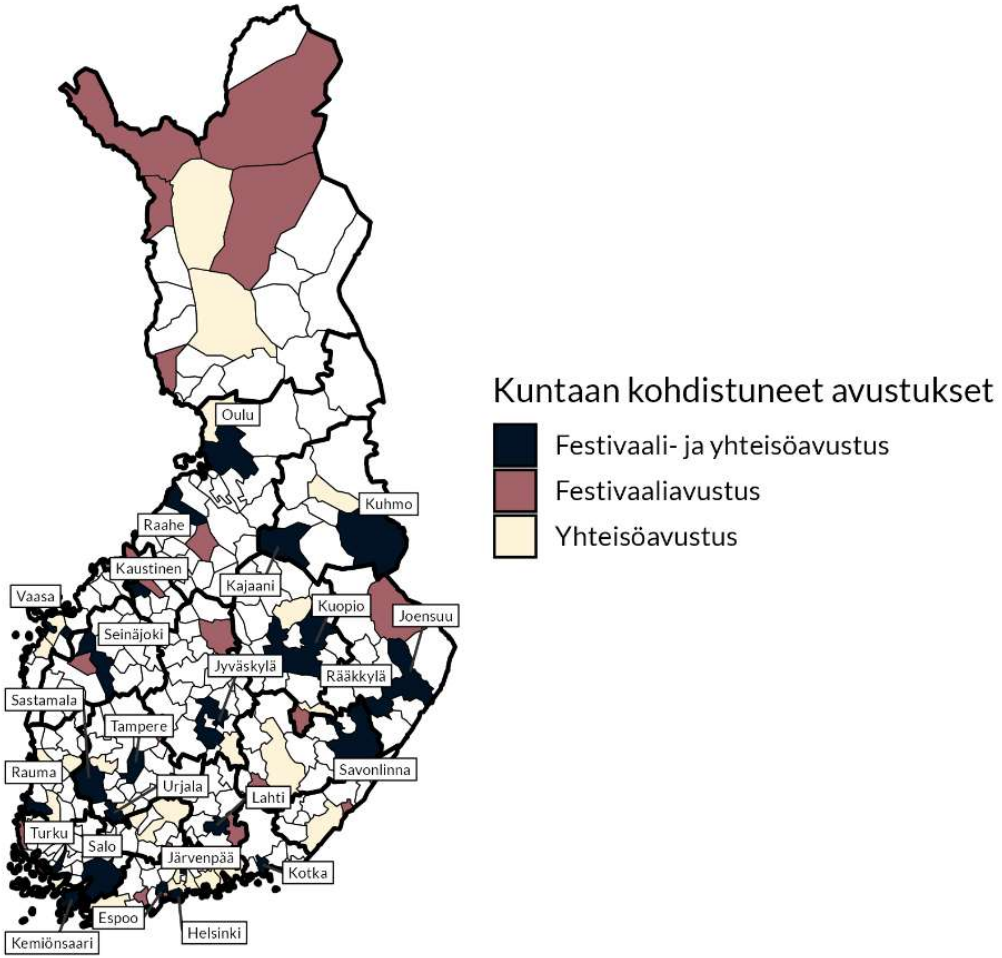

Leikkausten vaikutus taiteen saavutettavuuteen

Muutos festivaali- ja yhteisöavustusten saajissa kunnittain 2023–2025

Karttaan nimetyissä kunnissa kaikki aikaisemmin avustetut menettivät avustuksensa. Mukana kaikki taiteenalat.

lähde: Sokka, S. & Nokela, S: Katsaus taiteen ja kulttuurin vapaan kentän rahoitusleikkauksiin ja niiden alueelliseen kohdentumiseen - Cupore, 30.6.2025.

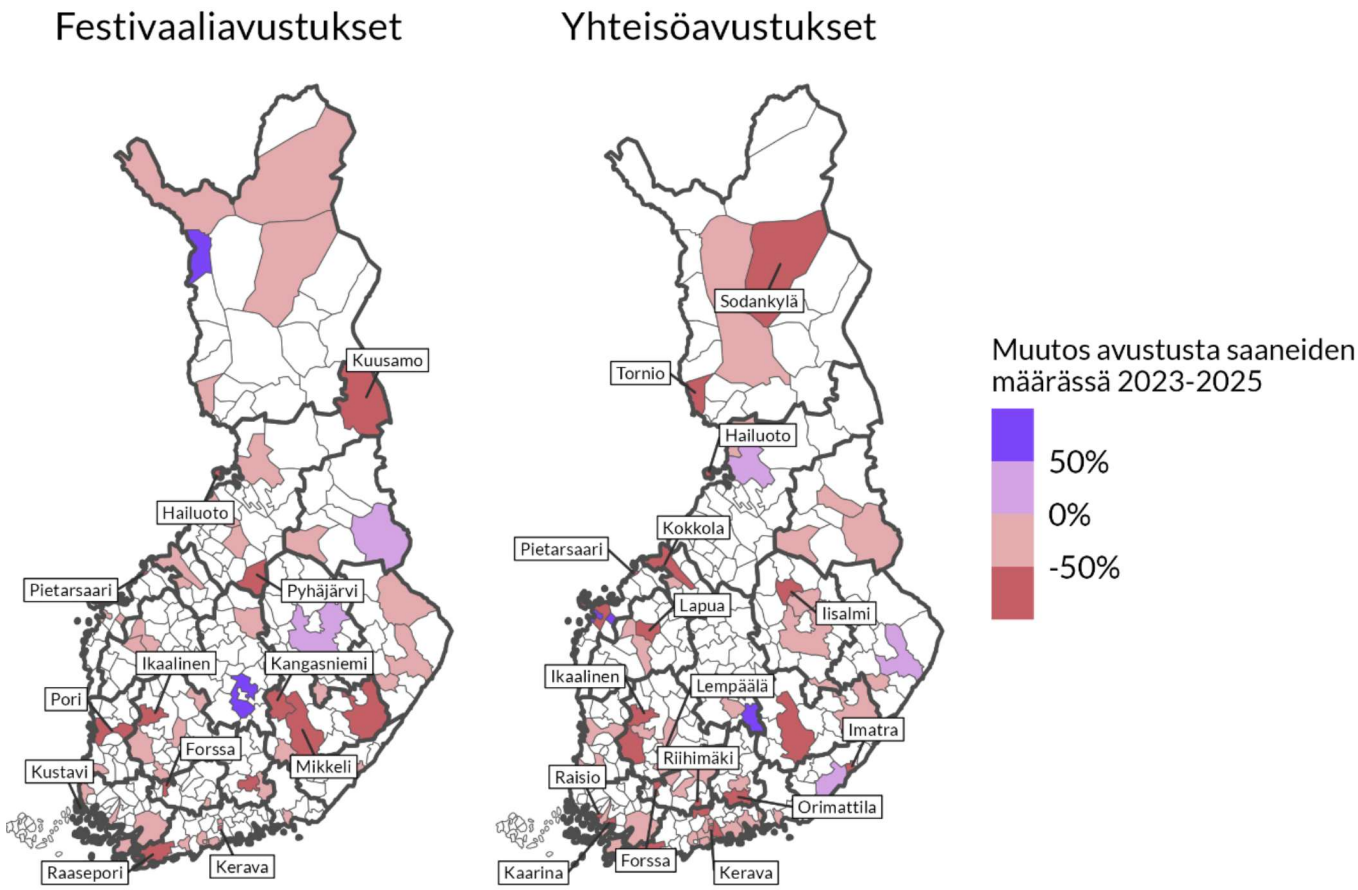

Pienillä avustuksilla saadaan paljon aikaan

Esittävän taiteen julkiset avustukset pääsylippua, esityskertaa ja henkilötyövuotta kohden vuonna 2024

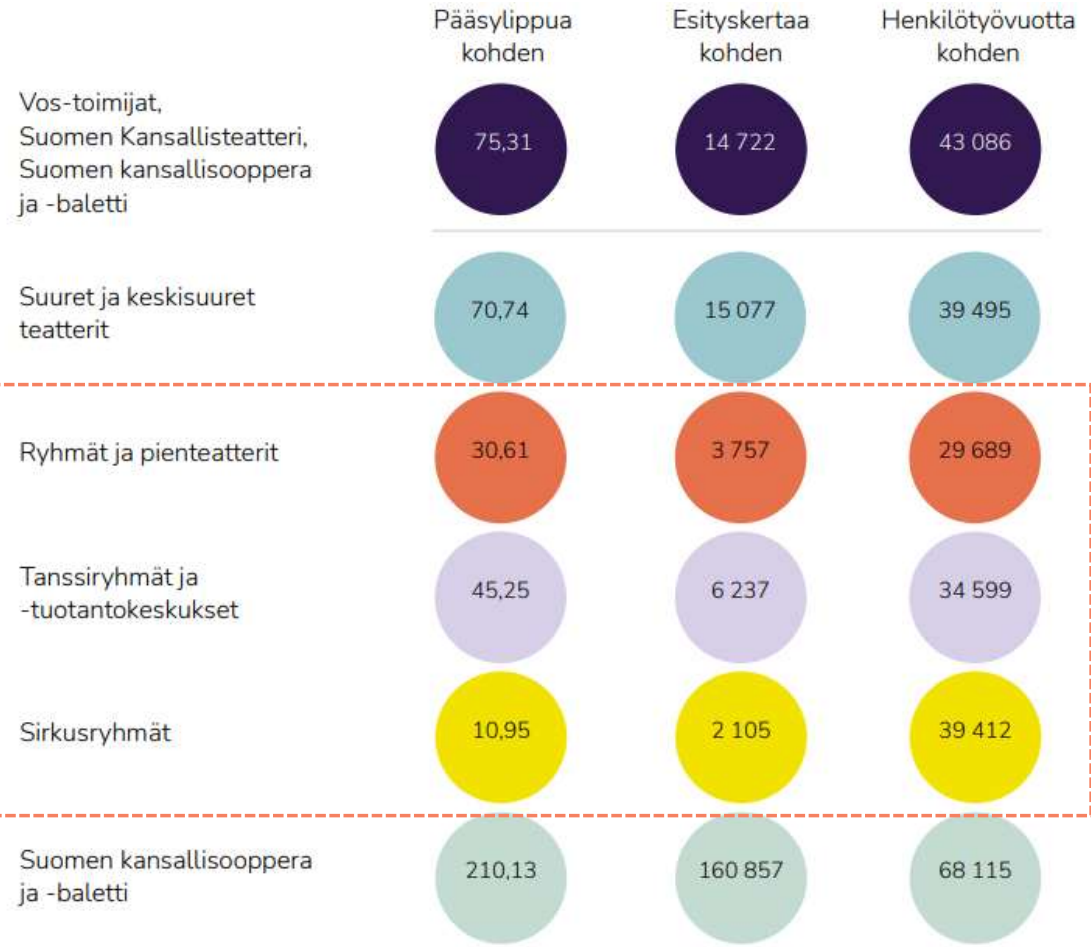

Huom. sisältää valtionavustuksen lisäksi kuntien avustukset

lähde: Esittävän taiteen tilastot 2024

TAIDEYHTEISÖJEN NÄKÖKULMA AVUSTUSTEN MYÖNTÖPROSESSIIN

Quo Vadis / kuva: Yassine Lemonnier

Taide- ja kulttuuriviraston* valtionavustuksista kova kilpailu, tuki mahdollistaa merkittävää toimintaa, muttei alan kestävää kehitystä pidemmällä tähtäimellä

- hakemusmäärät ovat kasvaneet samaan aikaan, kun määrärahoista on leikattu**
- vuonna 2024 taiteenalojen toiminta-avustuksia yhteisöille haki yhteensä 330 yhteisöä ja tuki myönnettiin 185 yhteisölle (56 %:lle hakijoista)**
- valtionavustus toimintaan kentälle tärkein tukimuoto, kuntarahoitus vaihtelee, hankerahoja yhä vaikeampi saada
- esittävän taiteen alalla tukisummat yhteisöille vaihtelivat 20 000 eurosta 260 000 euroon
  (tämä koskee nimenomaan esittävän taiteen ryhmiä, samalla listalla olevat tiloja tarjoavat toimijat kuten Cirko – Uuden sirkuksen keskus ja Tanssin talo saivat enemmän)

- **pienelläkin valtionavustuksella voidaan mahdollistaa merkittävää toimintaa,** esimerkiksi kiertävää lastenteatteria, jonka katsojamäärät ylittävät monen keskikokoisen VOS-toimijan katsojamäärät
- tuki on **siemenrahaa, joka mahdollistaa muiden tulojen hankkimisen**
- suurimpiakin Taiken/Kuvin yleisavustuksia saavat ryhmät hakevat koko ajan myös muuta rahoitusta toimintansa mahdollistamiseksi – rahoitus perustoimintaan ei ole riittävä

*ennen Taiteen edistämiskeskus Taike
**lähde: Taiken tuki taiteen ja kulttuurin edistämiseen 2024, mukana kaikki taiteenalat

Ooppera Skaala / kuva: Markku Pihlaja

Hyvää Taide- ja kulttuuriviraston valtionavustustoiminnassa hakijoiden näkökulmasta

- **Taide- ja kulttuurivirasto** tiedottaa avoimesti avustustoiminnastaan ja **käy avointa ja aitoa dialogia** kentän kanssa, myös päätösten perusteita pyritään avaamaan enenevässä määrin
- **vertaisarviointi** varmistaa ko. taiteenalan asiantuntemuksen päätösten valmistelussa
- moninainen kriteeristö **mahdollistaa erilaisten toimijoiden mahdollisuuden** saada valtionavustusta
- mahdollisuus **monivuotisiin avustuspäätöksiin** (pienellä joukolla toimijoita) mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisemmän suunnittelun ja luo pohjan kestävälle toiminnalle

Haasteita myöntöprosessissa avustusten hakijoiden näkökulmasta

- tukipäätökset tulevat vasta sen vuoden alkupuolella, mitä vuotta tuki koskee → suunnittelu on vaikeaa
- tukea ei koskaan myönnetä täysimääräisenä, jolloin suunnitelmia joudutaan muuttamaan ja toimintaa sopeuttamaan saadun avustusmäärärahan mukaan
- samaan aikaan, kun avustuksista on leikattu, vaatimukset liittyen toiminnan taloudelliseen, sosiaaliseen, ympäristö- ja kulttuuriseen kestävyyteen ja niistä raportointiin ovat kasvaneet (”meidän pitäisi pelastaa koko maailma”)
- Vertaisarvioitsijoiden työstä maksettava korvaus (1,5 eur/hakemus) ei ole missään suhteessa työn määrään ja vaativuuteen nähden, mikä vaikeuttaa arvioitsijoiden saatavuutta
- avustuksia ei ole sidottu indeksiin, joten silloinkin kun avustus pysyy samana, joudutaan toimintaa leikkaamaan ainakin inflaation verran, eikä ala pysty noudattamaan yleistä palkkakehitystä
- moninaisen toimijajoukon arviointi moninaisin kriteerein ei mahdollista yhteismitallisia päätöksiä: kun päätökset perustuvat kokonaisarviointiin ja myös hakemusten keskinäiseen vertailuun hakijoiden on joskus vaikea ymmärtää, mihin heidän avustuspäätöksensä lopulta pohjautuu ts. miten voisivat kehittää toimintaa niin, että suurempi avustus mahdollistuisi

YHTEENVETO

OSIRIS Teatteri / kuva: Ahmed Alalousi

Yhteenveto: taiteen valtionavustuksia jaetaan vapaalle kentälle läpinäkyvästi ja vaikuttavasti

- **Keskusteluyhteys Taide- ja kulttuuriviraston ja taiteen vapaan kentän välillä on hyvä**, samoin opetus- ja kulttuuriministeriö kuulee kenttää
- Avustuksen saamiseen on **kovat vaatimukset**, erityisesti suhteessa jaettuihin avustussummiin (pieniä)
- Valtion budjetissa hyvin **pienillä avustussummilla saadaan paljon taidetoimintaa** aikaiseksi ympäri Suomen
- Valtionrahoitukseen kohdistuvat **leikkaukset ovat ajaneet monet kentän toimijat vaikeaan tilanteeseen**, jossa toiminnan kehittäminen kestävälle pohjalle on erittäin haastavaa
- Tilanteen jatkuessa samanlaisena **kenttää uhkaa näivettyminen**, mikä heijastuu koko suomalaisen esittävän taiteen ekosysteemiin ja taiteen alueelliseen saatavuuteen

Yhteenveto: taide vaikuttaa

TUTKIMUKSISSA ON TODETTU KULTTUURITOIMINNAN

- taloudellinen arvo (esim. Tohmo & Storhammar 2016)
- pitkäaikaiset dynaamiset vaikutukset, kuten
    - luovuuden, innovoinnin ja refleksiivisyyden lisääntyminen
    - ihmisiä, yrityksiä ja investointeja houkuttelevan miljöön luominen (Crossick & Kaszynzka 2016)
- sosiaaliset ja terveydelliset vaikutukset (ks. esim. Liikanen 2020)

Teatteri Tuike / kuva: Pauliina Alanko

Yhteystiedot

Satu Silvanto

Toiminnanjohtaja
satu.silvanto@esittavataide.fi
puh. 040 7313 655

Esittävän taiteen
VAPAAT
YHTEISÖT